

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SVENSKA SPRÅKET

Vem är den ideala invånaren?

En undersökning av modelläsa-
ren i en
kommunguide från Bollebygds kommun

Klara Simonson

Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet
Specialarbete
Språkkonsultprogrammet, SPK160, delkursen Specialarbete, 15 hp
Vårterminen 2015
Handledare: Karin Helgesson

Sammanfattning

I denna uppsats undersöker jag vem som ses som den ideala invånaren i Bollebygds kommuns kommunguide från 2015. Detta sker genom analys av textens ideationella och interpersonella struktur, med utgångspunkt i den systemisk-funktionella grammatiken och Björkvall (2003). De kategorier jag analyserar är verbprocesser, deltagare, omtal och tilltal, attityder samt presuppositioner. Syftet är att undersöka hur modelläsaren konstrueras och att ta reda på vilken relation som råder mellan kommun och invånare.

Resultatet visar att den vanligaste processen i kommunguiden är relationella processer och att kommunen är förstadedeltagare i majoriteten av dessa. Invånaren har en underordnad roll och distanserad relation till avsändaren. Kommunen talar oftare om, än till, invånaren och varierar mellan att omtala sig själva genom *vi*, *kommunen* och *Bollebygds kommun*. Den vanligaste formen av attityd som finns i kommunguiden är uppskattningar, vilka ofta förekommer i samband med att naturen i kommunen beskrivs. Analysen av presuppositionerna visar bland annat att invånaren bor och jobbar i kommunen, har ett eget boende, är förälder till barn i skolålder och ingår i en parrelation.

Slutsatsen är att den identitet som i huvudsak erbjuds läsaren är en invånare som vill bo och arbeta i en kommun som utvecklas och växer. Den ideala invånaren värderar också företagande och föräldraskap högt, har en normfungerande kropp och tycker om att vistas i naturen på sin fritid. Modelläsaren har stabil ekonomi och ges inte mycket utrymme att agera, tänka eller tala utan förväntas söka information som beskrivs av kommunen. Modelläsaren är inte angelägen om att vara delaktig i kommunens beslut och ingår i en distanserad relation till kommunen.

Nyckelord: *kommun, Bollebygds kommun, kommunguide, invånare, modelläsare, systemisk-funktionell grammatik, textanalys, kritisk diskursanalys, verbprocesser, omtal, tilltal, presuppositioner, attityder.*

Innehåll

1	Inledning.....	1
1.1	Bakgrund.....	1
1.2	Syfte och forskningsfrågor.....	2
1.3	Uppsatsens disposition.....	2
2	Tidigare forskning.....	2
3	Teoriram.....	3
3.1	Systemisk-funktionell grammatik.....	4
3.2	Kritisk diskursanalys.....	4
3.3	Modelläsare.....	5
4	Material.....	6
5	Metod.....	6
5.1	Den ideationella strukturen.....	6
5.1.1	Processer och deltagare.....	7
5.2	Den interpersonella strukturen.....	8
5.2.1	Tilltal och omtal.....	8
5.2.2	Attityder.....	8
5.2.3	Presuppositioner.....	9
6	Resultat.....	9
6.1	Processer och deltagare.....	9
6.2	Tilltal och omtal.....	11
6.2.1	Omtal av avsändaren.....	11
6.2.2	Tilltal.....	13
6.2.3	Omtal av mottagaren.....	14
6.2.4	Varken tilltal eller omtal.....	15
6.3	Attityder.....	15
6.4	Presuppositioner.....	17
6.5	Sammanfattning av resultaten.....	18
7	Diskussion.....	19
8	Slutsatser.....	21
9	Litteraturförteckning.....	23

Tabeller

Tabell 1. Fördelning av processer i kommunguiden.....	10
Tabell 2. Fördelning av förstadedeltagare i kommunguiden.....	11

1 Inledning

Språk är dynamiskt och utvecklas ständigt. Sedan 1960-talet har myndigheternas språk blivit informellare och mindre distanserat, vilket brukar kallas för att det har skett en intimisering av det offentliga språkbruket (Josephson 2004, Mårtensson 1987, 1988). En bidragande faktor till detta är *du*-tilltalet som främst växte fram under 1970-talet och som nu snarare är regel än undantag i myndighetstext (Mårtensson 1987:64). I dag finns det också en språklag som säger att språket i offentlig verksamhet ska vara ”vårdat, enkelt och begripligt” (SFS 2009:600) och även detta är ett led i intimiseringen av myndighetsspråket.

Mycket av den information som produceras av offentlig verksamhet kommer från Sveriges kommuner, som kommunicerar med sina invånare genom text och bild. Det är av största vikt att kommunikationen mellan kommun och invånare fungerar, samt att informationen från kommunerna är tydlig och effektiv. Kommunerna vill sannolikt att invånarna ska förstå och kunna ta ställning till den information de förmedlar, då det är en fråga om demokrati och delaktighet. För invånarnas del är det förmodligen viktigt att känna att de har möjlighet att vara med och påverka. Det ligger även i kommunernas intresse att bemöta sina invånare på ett bra sätt för att skapa en god relation till invånarna.

Just denna kommunikation, mellan kommun och medborgare, är utgångspunkten för det forskningsprojekt som Karin Helgesson och Andreas Nord driver vid Göteborgs universitet¹. Denna uppsats är kopplad till projektet och det material jag analyserat är en kommunguide från Bollebygds kommun. Kommunguiden skickas ut till nya invånare i kommunen och är således bland det första materialet från kommunen som den nya invånaren kommer i kontakt med. Det är därför intressant att studera vilken bild kommunen försöker förmedla av sig själv, men också av de som valt att bosätta sig i kommunen. För trots att kommunikationen mellan myndigheter och medborgare i många fall demokratiserats, kvarstår det faktum att myndigheter och kommuner är auktoriteter med makt och kunskap som invånaren inte har. Kommunen strävar troligtvis efter att inte diskriminera eller exkludera människor, men hur ser verkligheten ut? Vilken identitet erbjuds läsaren och vad händer om en inte passar in i den? Genom att undersöka vilka språkliga strategier kommunen använder sig av för att nå ut till invånaren kommer jag att försöka ta reda på vem kommunen ser som den ideala invånaren. Är alla välkomna att bo i Bollebygd och vilken relation försöker kommunen skapa till den nya invånaren?

1.1 Bakgrund

Bollebygd är ett litet samhälle som ligger mellan Göteborg och Borås. I Bollebygds kommun bor cirka 8 700 invånare och i den kommunala förvaltningen arbetar runt 500 personer. Tidigare tillhörde Bollebygd Borås kommun, men sedan 1995 har kommunen varit självständig (Bollebygds kommun 2015a [www]).

I januari 2015 gjorde Bollebygds kommun om hela sin organisation och gick från att ha tre nämnder till två. Nu finns, förutom kommunfullmäktige och kommunstyrelsen, bildnings- och omsorgsnämnden samt samhällsbyggnadsnämnden. Bildnings- och omsorgsnämnden med tillhörande förvaltning är den största nämnden och har ansvar för bland annat skola, förskola, vuxenutbildning, äldreomsorg samt fritids- och kulturverksamhet. Samhällsbyggnadsnämnden med tillhörande förvaltning har ansvar för plan- och byggärenden, miljöärenden, fastigheter och frågor som rör vatten, gator och avfall.

¹ Kommunprojektet – Kommunal kommunikation för alla? 2015.
<http://svenska.gu.se/forskning/forskningsprojekt/kommunprojektet>

Under vårterminen 2015 gjorde jag en åtta veckor lång praktik på kommunens kansliavdelning, som är den avdelning som bland annat har hand om kommunens webbplats, administration och information. Under praktiken, som var en obligatorisk delkurs under språkkonsultprogrammet i Göteborg, blev jag intresserad av att studera hur kommunens kommunikation med invånarna såg ut. Bollebygds kommun ger varje år ut en kommunguide med information som främst riktar sig till nyinflyttade personer, och den kom att bli min utgångspunkt för att studera hur Bollebygd väljer att kommunicera med sina invånare.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur modelläsa konstrueras i Bollebygds kommuns kommunguide. I uppsatsen undersöker jag hur den ideala kommuninvånaren porträtteras, vilken relation som råder mellan kommun och invånare samt vilken identitet som erbjuds läsaren. I viss mån tar jag även ställning till resultaten och värderar kommunguidens texter utifrån ett språkkonsultperspektiv.

De frågor jag besvarar är:

- Hur konstrueras modelläsa i kommunguiden?
- Vem ses som den ideala kommuninvånaren? Vem presenteras som norm?
- Vilken relation vill kommunen skapa till den nya invånaren?
- På vilket sätt framställs kommunen respektive invånaren?

1.3 Uppsatsens disposition

I ovanstående avsnitt har jag beskrivit uppsatsens bakgrund, syfte och frågeställningar. I avsnitt 2 som följer presenterar jag tidigare forskning på området och i avsnitt 3 beskriver jag de teoretiska utgångspunkter som ramar in uppsatsen.

I avsnitt 4 beskriver jag den kommunguide från Bollebygds kommun som är det material som analyserats, för att i avsnitt 5 redogöra för vilken analysmodell jag använt mig av och hur jag gått till väga i analysen.

I avsnitt 6 redovisar jag de resultat jag fått fram av att studera kommunguiden. Resultaten är organiserade efter de analyskategorier jag utgått från. En diskussion av mina iakttagelser följer sedan i avsnitt 7, där jag bland annat tolkar resultaten och jämför dessa med tidigare studier.

Det avsnitt som avslutar uppsatsen, avsnitt 8, beskriver de slutsatser jag kunnat dra efter att ha analyserat kommunguiden.

2 Tidigare forskning

Den kommunikation som sker mellan myndigheter och medborgare är ett relativt välutforskat område. Den informalisering och intimisering av myndighetsspråket som skedde under 1960-talet har bland annat undersökts i olika studier av Eva Mårtensson (1987, 1988).

Catharina Nyström Höög, Hedda Söderlundh och Marie Sörlin (2012) har också beskrivit svenskt myndighetsspråk, i sin bok *Myndigheterna har ordet*. I den presenteras olika undersökningar av hur det offentliga språket ser ut, bland annat med fokus på hur texterna produceras och tas emot av mottagaren.

Lena Lind Palicki (2010) undersöker i sin avhandling broschyrer från Försäkringskassan som är riktade till blivande eller nyblivna föräldrar. I studien granskar Lind Palicki broschyrer som gavs ut mellan 1974 och 2007, för att bland annat ta reda på

hur mottagarrollerna konstrueras, vem som pekas ut och normaliseras som förälder och vilka föreställningar om föräldrar som framkommer i texterna.

Det finns däremot ännu inte så mycket språkvetenskaplig forskning vad gäller kommuners kommunikation med sina invånare, men det finns ett par personer som undersökt detta fält. Henrik Rahm och Claes Ohlsson (2009) har bland annat undersökt en broschyr från Malmö stad som beskriver äldreomsorgen i kommunen. Deras undersökning syftar till att diskutera de klarspråksideal som råder för myndigheter och att kritiskt granska hur kommunikation mellan myndighet och medborgare ser ut, främst i fråga om mottagaranpassning. De resultat de får fram av analysen visar att broschyren uppfyller kraven på enkelhet och begriplighet, men att broschyren brister i anpassningen till mottagaren. Detta verkar bero på att mottagargruppen är för stor och att det därför blir problematiskt att mottagaranpassa broschyren.

Även Malin Sandberg (2013) har granskat informationsmaterial om äldreomsorg, men från Kungsbacka kommun. Sandbergs utgångspunkt är att genom legitimeringsanalys undersöka hur de äldre som kategori framställs i broschyrerna.

Som en del av det kommunprojekt som nämndes i inledningen har Helgesson (2014) studerat informationsmaterial om sopsortering från olika kommuner. Hon har bland annat analyserat vilka mottagarroller som erbjuds läsaren och på vilket sätt kommunerna försöker påverka läsaren att agera så som kommunen önskar.

Helgesson (u.u.) har också gjort en studentintegrerad undersökning av kommuners informationsmaterial för potentiella inflyttare. Undersökningen är en del av ett projekt som kallas ”Flytta hit!”, vilket ingår i Helgesson och Nordts större kommunprojekt *Kommunal kommunikation för alla?*. I studien har studenter analyserat kommuners informationstexter till potentiella invånare och Helgesson har sedan sammanställt, jämfört och analyserat resultaten med syfte att undersöka vilka identiteter som erbjuds läsaren. I undersökningen hänvisar Helgesson bland annat till Mildred E. Warner, som påpekar att en bra och demokratisk förvaltning uppstår om medborgarna får känna sig delaktiga i beslutsfattandet i kommunen. Det som framkommer av analyserna är att de material som undersökts har många likheter. Till exempel verkar kommunernas material i huvudsak rikta sig till barnfamiljer som är intresserade av natur, kultur och sportaktiviteter och som har en god ekonomi. Helgesson sammanfattar den ideala invånaren som någon som strävar efter ”Volvo, villa och vovve”.

Niki Kralli (2012) har i sin kandidatuppsats undersökt Nyköpings kommuns kampanj *Bo i Nyköping*, vilken syftar till att locka nya invånare till staden. Syftet med Krallis undersökning är att ta reda på vilka identiteter som erbjuds läsaren, samt hur kommunen och invånarna framställs i kampanjen. Resultatet visar att invånarna i Nyköping får mest plats i kampanjen, samt att invånarna beskrivs som aktiva och handlande medan kommunen framställs som informativ och vetandes. Den relation som finns mellan invånarna och kommunen är dialogisk och i kampanjen får läsaren ta del av både avsändarens och mottagarens perspektiv.

3 Teoriam

I detta avsnitt tar jag upp de teoretiska perspektiv som är utgångspunkten för min uppsats. Först beskriver jag den systemisk-funktionella grammatiken och hur den tillämpas på mitt material. Sedan redogör jag för hur den kritiska diskursanalysen ramar in min undersökning och mina perspektiv. Avslutningsvis förklarar jag begreppet *modellläsare*, som är det jag syftar till att undersöka i uppsatsen.

3.1 Systemisk-funktionell grammatik

Den grammatiska modell jag utgår från i denna uppsats är den systemisk-funktionella grammatiken (SFG) som ursprungligen kommer från språkvetaren Michael Halliday. SFG fokuserar på språkets betydelse, snarare än form, och hur en kan beskriva språk i sitt sammanhang. Modellen finns bland annat beskriven på svenska av Per Holmberg och Anna-Malin Karlsson (2006) samt Per Holmberg, Anna-Malin Karlsson och Andreas Nord (2011).

Holmberg och Karlsson (2006:10) sammanfattar grammatiken så här:

Den funktionella grammatiken är en språkmodell där:

- betydelse och funktion – inte form – är utgångspunkten
- kontext och språkbruk inte används för att förklara avvikelser och fel, utan snarare ses som grunden för hela grammatiken
- grammatiken inte bara ger uttryck för utan också skapar betydelse.

Detta förhållningssätt belyser alltså språkets funktion och betydelse, och genom att tillämpa modellen kan en studera hur språk fungerar i sitt sammanhang och i olika situationer (Holmberg och Karlsson 2006:12). En viktig utgångspunkt i den systemisk-funktionella grammatiken är också att ”språket inte bara speglar utan skapar sammanhang” (Holmberg m.fl. 2011:9), vilket innebär att människor konstruerar och formar sin verklighet när de interagerar och kommunicerar med varandra.

Holmberg och Karlsson (2006) beskriver att den funktionella grammatiken utgår från tre övergripande funktioner, *metafunktioner*, som ramar in vad vi gör med språket. Den första metafunktionen kallas den *interpersonella*, och handlar om hur vi skapar relationer mellan talare och lyssnare (2006:31). Den andra funktionen är den *ideationella* som ger uttryck för våra erfarenheter och hur vi med hjälp av språket beskriver världen (2006:73). Dessa två funktioner är de mest grundläggande och den tredje metafunktionen, den *textuella*, kan snarast ses som en funktion som kompletterar de två andra. Den textuella funktionen organiserar information från de två andra metafunktionerna så att de får en innebörd och betydelse (2006:143).

Denna analysmodell passar bra för mitt material och min undersökning då den utgår från att text och kontext är tätt sammankopplade. Den är således också användbar för att kunna beskriva hur kommunikationen mellan kommun och invånare ser ut och fungerar.

3.2 Kritisk diskursanalys

Som utgångspunkt för den här uppsatsen finns den kritiska diskursanalysen, som belyser kopplingar mellan språk och makt. Kritisk diskursanalys kan bland annat användas för att kartlägga maktrelationer och för att studera och analysera texter i sin kontext. Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips (2000:69) beskriver syftet med den kritiska diskursanalysen så här:

Kritisk diskursanalys är *kritisk* i den meningen att den ser det som sin uppgift att klarlägga den diskursiva praktikens roll i upprätthållandet av den sociala värld, inklusive de sociala relationer, som innebär ojämlika maktförhållanden. Syftet är att bidra till social förändring i riktning mot mer jämlika maktförhållanden i kommunikationsprocesserna och i samhället som helhet.

Genom att ha ett kritiskt förhållningssätt till de texter som analyseras kan en alltså synliggöra ideologiska förhållningssätt och ojämlika maktförhållanden i texterna. Winther Jørgensen och Phillips (2000) presenterar den modell för kritisk diskursanalys som Norman Fairclough har utarbetat, ofta använd inom språkvetenskapen, där han ser *diskursiva praktiker*, hur en producerar och konsumerar texter, som en del av en *social*

praktik (Jørgensen och Phillips 2000:67). Social praktik betyder enligt Fairclough ”den sociala kontexten i vid mening” (Englund och Svensson 2003:77) och han nämner bland annat ekonomiska, politiska och kulturella praktiker som exempel på detta. Mellan dessa sociala och diskursiva praktiker, mellan samhället och språkbruket, råder ett dialektiskt förhållande, eftersom Fairclough menar att diskurser både är konstituerande och konstituerade; en diskurs både skapar och formas av samhället och situationen (Jørgensen och Phillips 2000:71). Fairclough bygger sin modell på den systemisk-funktionella grammatiken och inom diskursanalysen ser en alltså, i likhet med inom SFG, på språket som ett verktyg för att skapa en verklighet. Texter speglar inte bara sin kontext, utan bidrar också till att skapa den (Jørgensen och Phillips 2000:15).

Det finns ingen entydig definition av begreppet *diskurs*, men Fairclough definierar det dels som språkbruk i form av social praktik, dels som ett sätt att tala utifrån ett bestämt perspektiv (Winther Jørgensen och Phillips 2000:72). Det är också den definitionen som gäller för den här uppsatsen.

I min uppsats är detta kritiska förhållningssätt en utgångspunkt och därför passar den systemisk-funktionella grammatiken väl som analysmetod. Att detaljerat analysera den interpersonella och ideationella strukturen i en text kan åskådliggöra just maktförhållanden eller föregivettaganden som finns i texten.

3.3 Modellläsare

Modellläsare är ett begrepp som syftar på den läsare som konstrueras och förutsätts i en text, och är alltså inte synonymt med den empiriska läsaren, som är den faktiska läsaren av en text (Björkvall 2003:7–8). Begreppet modellläsare introducerades av kulturforskaren Umberto Eco som menade att författaren har en bild av sin läsare som hen försöker realisera i texten. Anders Björkvall (2003) har i sin avhandling studerat modellläsaren i ett flertal svenska reklamannonser, med syfte att ta reda på hur olika identiteter porträtteras beroende på vilken målgrupp reklamannonserna riktar sig till. Jag utgår huvudsakligen från Björkvalls terminologi och analysmodell för att studera mitt material.

Om modellläsare skriver Björkvall (2003:25–26) att författaren med hjälp av olika val och språkliga strategier, som exempelvis språklig nivå och stil, skapar en inbyggd läsare som hen också anpassar sin text efter. Således förutsätter författaren en modellläsare, samtidigt som hen också själv skapar den. Författarens strategier resulterar alltså i en modellläsare som förväntas acceptera den identitet som skapats, vilken även den verkliga läsaren måste förhålla sig till. Björkvall (2004:5) förklarar det så här:

Reklamtexternas modellläsare är alltså en möjlig identitet som erbjuds de verkliga läsarna när de möter reklamtexten. De behöver inte nödvändigtvis utnyttja den modelläsaidentitet som texten erbjuder, men de måste på ett eller annat sätt förhålla sig till den.

Tanken om texters modellläsare förutsätter att alla texter har en adressat och en deltagande läsare, och precis som Björkvall (2003) ansluter jag mig till tanken om att texter är dialogiska och fungerar i en social kontext. Teorin om att texter och yttranden är dialogiska och har en faktisk mottagare har bland annat betonats av Valentin Vološinov och Michail Bachtin, som också menade att alla texter är påverkade av andra texter och genrer (Björkvall 2003:23). En annan utgångspunkt för Björkvall (2003) är Vološinovs tankar om att ”alla texter är riktade till en specifik typ av läsare” (2003:27) varför han därför utgår från att texter bara har en, och inte flera, modellläsare. Detta står i kontrast till bland annat Johan L. Tønnesson (2004) som menar att det kan gå att urskilja flera modellläsare i en text. Tønnesson (2004:123) lyfter i sin avhandling fram att det kan finnas olika identifikationsmöjligheter och flera, parallella modellläsare i en och samma

text. Jag utgår däremot från Björkvalls (2003) tankar om att en text endast kan innehålla en modellläsare.

Björkvall (2003) gör i sin avhandling en multimodal analys, vilket innebär att han även analyserar visuella element i de undersökta reklamannonserna. En multimodal analys ryms däremot inte inom ramarna för den här uppsatsen, eftersom omfattningen är begränsad.

4 Material

Mitt material består av Bollebygds kommuns kommunguide från 2015 (Bollebygds kommun 2015b [www]). Det är en broschyr som kommunen producerar i samarbete med Kommunmedia varje år och bland annat skickar ut till alla nya invånare i kommunen. Guiden finns också tillgänglig som pdf på kommunen webbplats och i tryckt form i kommunhusets reception.

I kommunguiden finns information om den kommunala organisationen, skola, omsorg, kultur, turism, näringsliv med mera. Det är en introduktion till vad kommunen har att erbjuda och information om sådant som anses vara viktigt att veta för den nya invånaren. Kommunguiden är 28 sidor lång och innehåller utöver information om kommunen mycket reklamannonser, bilder och telefonnummer till olika anläggningar, föreningar, avdelningar på kommunen etcetera.

Jag har valt att analysera Bollebygds kommunguide som en koppling till Helgesson och Nords kommunprojekt, vilket syftar till att undersöka kommunikationen mellan kommun och invånare. Materialet är intressant eftersom det är bland den första informationen från kommunen som en ny invånare möter. Det kommunen väljer att lyfta fram, och på vilket sätt de gör det, kan således säga något om vilken bild av kommunen de vill förmedla, vilken relation de vill skapa till läsaren och vem de ser som den tänkta läsaren. Informationen och innehållet i guiden anses rimligtvis vara relevant för mottagaren och därmed kan det säga något om vem som är kommunguidens modellläsare.

I sin avhandling utgår Björkvall (2003) från reklamtexter. Kommunguiden från Bollebygds kommuns skulle också kunna ses som en form av reklam för bygden och kommunen. Genom att studera modellläsaren i kommunguiden kan jag få reda på hur kommunen ser på den ideala kommuninvånaren.

5 Metod

Med tanke på att mitt material är relativt litet är det lämpligt att göra en kvalitativ undersökning genom närläsning och kritisk granskning av Bollebygds kommuns kommunguide. Jag utgår från den systemisk-funktionella grammatiken (SFG) och gör en textanalys utifrån den ideationella och interpersonella strukturen som finns beskriven i Holmberg, Karlsson och Nord (2011) och även i Hellspong och Ledin (1997). Min analysmodell är i stort hämtad från Björkvall (2003) som kombinerar olika analysmodeller för att studera modellläsaren i reklamannonser.

5.1 Den ideationella strukturen

I detta avsnitt presenteras den ideationella strukturen, så som den är beskriven i Holmberg, Karlsson och Nord (2011) samt Holmberg och Karlsson (2006). I analysen av

den ideationella strukturen har jag särskilt tagit fasta på process- och deltagaranalys, vilket är det som beskrivs nedan.

5.1.1 Processer och deltagare

Processer är det som markerar att något sker, uppfattas, sägs eller är i en sats (Holmberg och Karlsson 2006:73). En sats innehåller vanligtvis ett verb som ger uttryck för processen, men en sats kan också innehålla flera verb, så kallade verbgrupper. I de satser som innehåller flera verb är det dock bara ett av verben som kan markera det som sker, nämligen huvud verbet. Huvud verbet är det som är process kärnan och som bestämmer vilken process och deltagare satsen ger uttryck för. En process är alltså inte synonymt med ett verb och att analysera processer handlar därför inte om att kategorisera verben i en text, utan om att studera processernas betydelser (Holmberg m.fl. 2011:24).

Till varje process kopplas också deltagare. För att beskriva deltagarna i den aktuella processen använder Holmberg och Karlsson termerna *första-* och *andradeltagare*, som kan liknas vid subjekt och objekt (2006:75–76). Förstadeltagaren är den som processen utgår från, och är antingen aktör, upplevare, bärare, utpekad, existerande eller talare beroende på vilken process det rör sig om. Den eventuella andradeltagaren är den som är målet för processen och den som blir påverkad av det som sker (Holmberg och Karlsson 2006:75–76).

Holmberg och Karlsson (2006:79) delar in processerna i fyra kategorier: materiella, mentala, relationella och verbala. Den systemisk-funktionella grammatiken beskriver också ett par andra processtyper, vilka jag inte tar upp i min uppsats då dessa fyra kategorier räcker för att uppfylla mitt syfte. Detta system av processer går under namnet transitivitetssystemet (Holmberg m.fl. 2011:21).

Materiella processer tar fasta på saker som sker eller förändras i den fysiska världen och markerar att någon eller något gör något, till exempel ”Hon sprang i skogen”. Förstadeltagaren i en materiell process kallas aktör och andradeltagaren för antingen mål, utsträckning eller mottagare.

Mentala processer innebär något som sker i den mentala världen och är något som sker och upplevs inom oss, exempelvis ”Jag känner mig trött”. Det kan alltså bland annat handla om att känna, tänka, önska eller uppleva. Mentala processers förstadeltagare kallas för upplevare och andradeltagaren för fenomen (Holmberg och Karlsson 2006:85–87).

Relationella processer ”beskriver hur saker och ting förhåller sig” (Holmberg och Karlsson 2006:89), till exempel ”Hon är trött”. Det som händer i satsen ger ingen märkbar förändring utan uttrycker snarare existens eller en relation mellan två deltagare. Det finns tre olika typer av relationella processer där de *attributiva* beskriver egenskaper, de *identifierande* beskriver ett tillstånd och de *existerande* ger uttryck för existens. Attributiva processer har förstadeltagaren bärare och andradeltagaren attribut, identifierande processers förstadeltagare kallas utpekad och andradeltagaren för värde, existerande processer har bara en deltagare som kallas för den existerande (Holmberg och Karlsson 2006:89–90).

Den sista processtypen är verbala processer som handlar om kommunikation i den fysiska världen och uttrycker att något sägs, exempelvis ”Hon sa hej” (Holmberg och Karlsson 2006:94). En verbal process förstadeltagare kallas talare, medan det finns tre olika alternativ för att benämna andradeltagaren: lyssnare, utsaga eller talmål (Holmberg och Karlsson 2006:95).

Med hjälp av språket benämner vi vad som händer eller hur något förhåller sig, och vilka som är inblandade – vem som är vad, hur och var någon gjort något, vems något är och så vidare. (Holmberg och Karlsson 2006:73)

Genom att studera processerna i kommunguiden från Bollebygds kommun får jag därmed reda på vilka roller som tillskrivs modellärsaren. Centralt för analysen av processer är att

förstadeltagaren anses vara viktigare och mer framhävd än andradeltagaren. Holmberg m.fl. skriver: ”Att studera förstadeltagare är därför ett sätt att studera vilka deltagare en text huvudsakligen handlar om och konstrueras som centrala” (2011:27). I uppsatsen analyserar jag därför bara de processer där invånaren, kommunen eller någon form av kommunal verksamhet är förstadeltagare eftersom det pekar på vilka egenskaper som konstrueras för modelläsa respektive kommunen, vilket är mitt syfte.

5.2 Den interpersonella strukturen

I det avsnitt som följer presenteras de analyskategorier jag utgått från när jag studerat den interpersonella strukturen.

5.2.1 Tilltal och omtal

För att studera hur relationen mellan avsändare och mottagare ser ut undersöker jag hur mottagaren tilltalas eller omtalas, samt hur avsändaren omtalar sig själv i kommunguiden.

Direkt tilltal signalerar bland annat att texten vänder sig direkt till mottagaren, vilket brukar ses som ett sätt att skapa närhet till densamma. Om mottagaren i stället omtalas kan detta tyda på att avsändaren vill skapa en mer distanserad relation till mottagaren (Hellspång och Ledin 1997:179). I uppsatsen tar jag dels upp *omtal av mottagaren*, alltså hur avsändaren talar om mottagaren, dels *omtal av avsändaren* vilket innebär hur kommunen talar om sig själv.

Enligt Lind Palicki (2010:53ff) kan avsändarens bruk av tilltal respektive omtal säga något om vilka som bjuds in som mottagare i texten. När avsändaren använder sig av direkt tilltal tyder det på att mottagaren inkluderas och ges möjlighet att identifiera sig i texten. Ett direkt tilltal skapar också närhet till läsaren eftersom det gör texten mindre formell och ger texten en samtalsliknande karaktär. Om avsändaren i stället omtalar mottagaren hamnar de således på längre avstånd från varandra. Detta sätt att språkligt peka ut mottagare placerar alltså mottagaren på olika långt avstånd från avsändaren och det perspektiv avsändaren väljer att utgå från, kan i sin tur vara avgörande för hur kommunikationen tas emot av läsaren.

I uppsatsen undersöker jag också pronomenet *man* och i vilka konstruktioner det används samt vem det refererar till. Genom att använda ett obestämt pronomen som *man*, kan det bli otydligt vilka som inkluderas i omtalet och vem avsändaren faktiskt syftar på. Det är bland annat vanligt att använda *man* i formuleringar där avsändaren inte vill, eller kan, specificera syftningen (Hellspång och Ledin 1997:174).

5.2.2 Attityder

En analyskategori inom den interpersonella strukturen är *attityder*, som beskriver positiva eller negativa värderingar i texten (Björkvall 2003:75). Björkvall (2003:75) tar upp tre olika typer av attityder: *affekt*, *bedömning* och *uppskattning*. Den första, *affekt*, uttrycker känslotillstånd och innebär att avsändaren ger uttryck för hur den känner för en person, en sak, en händelse eller ett tillstånd. Den andra, *bedömning*, innebär att människors beteende kritiserar eller prisas, vilket ofta sker genom adverb eller adjektiv. Kännetecknande för bedömningar är också att de ”grundar sig på någon typ av moralisk uppfattning om, eller social norm för, mänskligt beteende” (Björkvall 2003:75). Den sista kategorin, *uppskattning*, uttrycker en värdering av föremål eller processer. Det kan till exempel handla om människors eller föremåls utseende, vilket i texten formuleras genom adverb, adjektiv, substantiv eller verb.

Det är relevant att studera attityderna i guiden eftersom dessa belyser hur kommunen och omvärlden beskrivs. Det kan även visa vilka värderingar avsändaren står bakom, som därmed också modelläsa förväntas dela eller bli påverkad av.

5.2.3 Presuppositioner

Presuppositioner uttrycker det som förutsätts vara sant i en text. Presuppositionerna är den bakgrundsinformation som presenteras för läsaren som självklarheter och som läsaren förväntas acceptera (Hellspong & Ledin 1997:127). Ett sätt att undersöka vad som presupponeras i en sats är att negera satsen:

Sveriges president bor i Stockholm.

Sveriges president bor inte i Stockholm.

I detta exempel presupponeras att Sverige har en president, vilket inte stämmer. Det är alltså möjligt att även presupponera saker som är falska, och för en läsare som inte är insatt i Sveriges statskick skulle detta påstående inte vara särskilt utmärkande.

Att studera presuppositioner är därmed ett sätt att synliggöra saker i texten som tas för givna. Det är också ett sätt att synliggöra vilka som inkluderas i mottagarrollen i kommunguiden och vilka identifikationsmöjligheter som erbjuds läsaren. Analysen av presuppositioner gör jag på en övergripande nivå för att undersöka vilka ämnen och omständigheter som antas vara viktiga för modelläsaren. Jag studerar snarare innehållet i stort än texten på meningsnivå, för att svara på frågor om vad som presenteras som norm respektive avvikande för mottagaren.

I analysen av presuppositioner tar jag upp de saker i texten jag anser vara mest uppseendeväckande. Men det som ses som självklarheter finns ofta inte explicit uttryckta i texten, vilket kan göra det svårt att upptäcka dessa normer. Under läsningen har jag försökt vara medveten om mina egna privilegier och förutsättningar, för att kunna göra en så rättvis analys som möjligt. Trots detta kan det finnas saker jag missar, just på grund av att något är så självklart för mig att jag inte upptäcker det, vilket en annan person med andra förutsättningar kanske skulle göra.

I analysen av presuppositioner använder jag mig delvis av Lind Palickis (2010) terminologi eftersom jag likt henne undersöker vad som ses som norm, respektive avvikande. Jag beskriver exempelvis de *normalföreställningar* som framkommer i kommunguiden. En normalföreställning är enligt Lind Palicki (2010:84) något som anses vara så självklart och naturligt att det över huvud taget inte ifrågasätts, alltså saker som presenteras som sanningar för läsaren. Dessa föreställningar uppenbaras främst när de sätts i förhållande till det som anses vara avvikande.

6 Resultat

Följande avsnitt beskriver de resultat jag fått fram av analysen av kommunguiden. I resultatdelen lyfter jag fram exempel som illustrerar mina viktigaste iakttagelser. Jag går först igenom analysen av processer och deltagare, för att sedan beskriva omtalet och tilltalet i guiden. Därefter följer en redogörelse av attityderna i materialet och en presentation av resultatet av presuppositionsanalysen. Till sist sammanfattar jag resultaten och redogör för den bild av invånaren som framträder i guiden.

6.1 Processer och deltagare

I tabellen nedan har jag sammanställt det totala antalet processer, och fördelningen av dessa, i kommunguiden. Det är detta jag utgår från för att sedan kunna diskutera och dra slutsatser om processerna i materialet.

Tabell 1. Fördelning av processer i kommunguiden.

Processtyp	Antal	Procent
Materiella	64	36 %
Relationella	94	53 %
Mentala	17	10 %
Verbala	2	1 %
Totalt	177	100 %

Utifrån tabellen går att utläsa att kommunguiden består av en övervägande del relationella processer, 53 %, och alltså är mer än hälften av processerna i guiden relationella. Relationella processer är vanligt i texter som förmedlar fakta, och ett syfte med kommunguiden får antas vara just det: att ge information om hur saker och ting fungerar och vad som finns i kommunen. Det är därför inte särskilt uppseendeväckande att texten till största del består av relationella processer, som i huvudsak beskriver vad kommunen och kommunala verksamheter är, har ansvar för samt vilka verksamheter som över huvud taget finns i kommunen. Följande exempel illustrerar detta:

Kommunstyrelsen är kommunens ledande politiska organ.

Jävsnämnden har kontrollansvar för ärenden (...)

I Bollebygd finns äldreboendet Bollegården som är ett boende för människor med omfattande funktionshinder.

Med tanke på den övervägande delen relationella processer kan innehållet i kommunguiden kategoriseras som oföränderligt och beskrivande. Texten visar hur saker i kommunen förhåller sig till varandra och beskriver relationer mellan saker och personer i kommunen.

Den näst vanligaste processtypen i guiden är materiella processer. Materiella processer rör den yttre världen och en text med många materiella processer speglar ett dynamiskt innehåll där deltagarna är handlande. I kommunguiden är 36 % av processerna materiella och innehållet får således kategoriseras som statiskt snarare än dynamiskt.

Antalet mentala och verbala processer är få, 10 % respektive 1 %, vilket kan bero på att texten i kommunguiden inte är en berättande text. Det är inte förvånande att det är så få av dessa processer då de är vanligare i berättelser, romaner, sagor och så vidare. Men således ges varken kommunen eller invånaren särskilt mycket utrymme att tänka, känna, uppleva eller tala.

I tabellen på nästa sida redovisas hur förstadeltagarna i guiden är fördelade inom de olika processtyperna.

Tabell 2. Fördelning av förstadeltagare i kommunguiden.

Processtyp	Kommunen förstadeltagare	Invånaren förstadeltagare
Materiella	42 (66 %)	22 (34 %)
Relationella	68 (72 %)	26 (28 %)
Mentala	10 (59 %)	7 (41 %)
Verbala	2 (100 %)	-
Totalt	122 av 177 (69 %)	55 av 177 (31 %)

Den mest framträdande förstadeltagaren i kommunguiden är kommunen, som är förstadeltagare i sammanlagt 122 av 177 processer, vilket motsvarar 69 %. Kommunen, eller annan form av kommunal verksamhet, förekommer mest frekvent som förstadeltagare i alla olika typer av processer. I de materiella processerna är kommunen förstadeltagare i 66 % av processerna, i de relationella 72 %, och i de två verbala processerna är kommunen förstadeltagare i båda. Mest jämnt fördelat är det i de mentala processerna, där kommunen är förstadeltagare i 59 % av processerna och invånaren i 41 %.

Utifrån process- och deltagaranalysen går det alltså att säga att perspektivet utgår från kommunen som är den mest framträdande deltagaren i kommunguiden. Det är kommunen och kommunala verksamheter som i huvudsak får utrymme och beskrivs i guiden. Det är också kommunen som förmedlar denna information, om kommunen, till invånaren genom att beskriva kommunen, omgivningarna och verksamheterna. Kommunen framställs som det viktiga och mest centrala i kommunguiden och invånaren har således en mindre betydande roll i guiden.

Invånaren är främst förstadeltagare i relationella processer, precis som kommunen. Fördelningen av deltagarna följer samma mönster i resten av processerna också, näst vanligaste processen där invånaren är förstadeltagare är materiella och sedan mentala. Invånaren är inte förstadeltagare i någon av de verbala processerna. Detta i kombination med den övervägande delen relationella processer kan säga att modelläsa vill få fakta förmedlad till sig. Invånarens roll är inte lika framhävd som kommunens i guiden och invånaren tillskrivs oftast deltagarrollen bärare eller utpekad, och ges därför inte mycket utrymme till att agera, känna, tänka eller yttra sig.

6.2 Tilltal och omtal

I följande avsnitt redogör jag för resultaten av analysen av omtal och tilltal. Jag går först igenom hur avsändaren omtalas i guiden, därefter hur avsändaren tilltalar mottagaren och sedan hur avsändaren omtalar mottagaren. Slutligen redovisar jag även de avsnitt där varken tilltal eller omtal förekommer.

6.2.1 Omtal av avsändaren

Omtalet av avsändaren skiftar genom hela kommunguiden och kommunen växlar mellan att vara *vi*, *kommunen* och *Bollebygds kommun*.

Den första texten i guiden har kommunstyrelsens ordförande författat och han står således som avsändare. I sin text omtalar han kommunen främst genom ett *vi* men också genom *kommunen*. Följande exempel belyser variationen mellan detta:

Vi ska även starta en dialog med markägare och exploatörer i området, så att våra byggnationer redan är i full gång (...)

Bygget av den nya skolan kostar 124 miljoner och är kommunens största investering någonsin.

I avsnittet ”Så styrs kommunen” som följer på nästa sida i guiden refererar kommunen bara till sig själv genom omtal, till exempel:

Kommunstyrelsen är kommunens ledande politiska organ.

Det innebär att nämnden fattar beslut när det gäller myndighetsutövning gentemot kommunens egna verksamheter.

I nästa avsnitt i guiden beskrivs näringslivet i kommunen och där fortsätter till en början omtalet av kommunen, för att sedan övergå till omtal genom *vi*:

Syftet med kommunens näringslivsarbete är att: (...)

Vi arbetar aktivt med företagen i fokus.

På resterande sidor i kommunguiden syns kommunen i princip alltid genom ett omtal som varierar mellan *Bollebygds kommun* och *kommunen*. Ibland fungerar också specifika enheter på kommunen som avsändare:

Individ- och familjeomsorgen, IFO, har ett ansvar för att alla som vistas i kommunen (...)

Bygg- och miljöenheten handlägger alla frågor runt bygglov, strandskyddsdispenser och bostadsanpassning.

I texten som handlar om barnomsorg och skola syns inte kommunen specifikt utan då är det de kommunala verksamheterna *förskola*, *fritidshem* och *grundskola* som syns och omtalas som avsändare. På samma sätt är det i den text som beskriver hemtjänsten i kommunen, då är det *hemtjänsten*, *hemsjukvården* och *kommunens rehabilitering* som syns som avsändare:

Förskolan ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar.

Hemtjänsten utför både service- och omsorgsinsatser.

Omtalet genom *vi*, som främst syns på första sidan i guiden och delvis i avsnittet som handlar om näringsliv, återkommer sedan bara på två sidor. Dels under rubriken ”Förälder i Bollebygd” där omtalet varierar mellan *vi*, *kommunen* och *Bollebygds kommun*. Dels på den avslutande sidan som handlar om turismen i kommunen, där omtalet också varierar. På den avslutande sidan får läsaren bland annat veta att hen i ”vår kommun” har närhet till natur, och att det i ”vår kommun” finns många sjöar. Men avsändaren är också omtalad genom *Bollebygd* och *kommunen*.

När kommunen omtalar sig själv med *vi* är det ofta i konstruktioner där det tydligt framgår att kommunen är avsändare, exempelvis:

Det kommer vi att fira tillsammans med er kommuninvånare under året.

Men även på ställen där det hade fungerat bra med ett mer nära omtal, omtalar avsändaren sig med *kommunen*:

(...) och är kommunens största investering någonsin.

Det finns också en viss betydelseskilnad mellan avsändarens olika sätt att referera till *kommunen*. Dels nämns kommunen när det är den geografiska platsen som ska betonas, exempelvis:

Kommunens största företag är Flügger färg.

Dels omtalas kommunen när den kommunala förvaltningen är avsändare:

(...) och är kommunens största investering någonsin.

Avsändaren refererar således till kommunen både i fråga om den geografiska platsen och den kommunala förvaltningen. Det finns också en förekomst av omtal genom *man* när kommunen pratar om sin egen verksamhet:

På planenheten arbetar man med kommunens framtida utveckling genom att (...)

För att sammanfatta är omtalet av avsändaren i kommunguiden inte konsekvent. Det varierar både mellan och inom olika avsnitt i guiden och det verkar som att kommunen inte riktigt bestämt sig för hur de ska positionera sig i förhållande till mottagaren. Detta går jag närmare in på i diskussionsavsnittet.

6.2.2 Tilltal

I kommunguiden förekommer en del olika tilltal i de olika avsnitten. Kommunen inleder i första meningen på första sidan i guiden med att tilltala läsaren direkt genom ett *du*:

Visste du att du bor i en av landets snabbast växande kommuner?

Detta *du* ser jag som allmänt och tolkar det som att det riktar sig till alla personer som bor i Bollebygd: ”du som invånare i Bollebygds kommun”. Det här allmänna *du*:et förekommer ett fåtal gånger i kommunguiden, och återfinns främst i konstruktioner som:

Kontakta kommunens reception om du vill veta mer.

Kontakta kommunens reception om du har frågor eller söker efter en särskild handling.

I guiden finns också några andra, mer specifika, *du*-tilltal som används för att peka ut smalare mottagargrupper. I avsnittet som heter ”Förälder i Bollebygd” blir läsaren exempelvis tilltalad som ”du som förälder”, och det är den mottagaren som avsändaren sedan refererar till som *du* i resten av avsnittet.

Två gånger i guiden förekommer också formuleringen ”(...) går du i byggtankar”, där en läsare som förväntas vilja bygga något tilltalas. Det är detta *du* som fortsätter gälla när det i texten står:

Då kan du få hjälp med att avgöra om det krävs bygglov eller andra tillstånd från någon myndighet för de åtgärder du vill genomföra.

De andra specifika *du*-tilltalen som återfinns på varsitt ställe i guiden är:

(...) om du ska hantera livsmedel

Här finns det mesta en fritidsfiskare kan önska sig. Du kan välja bland många olika sjöar (...)

Du som behöver särskild hjälp på grund av en funktionsnedsättning erbjuds (...)

I avsnittet som heter ”Fixarservice”, som handlar om kommunens så kallade ”fixartjänst”, får läsaren veta att:

Fixartjänst kan hjälpa dig som bor i eget boende med olika tjänster för att undvika att du skadar dig eller råkar ut för en olycka om du utför dem på egen hand.

Ovanstående exempel tilltalar en ganska allmän mottagare, ”du som bor i eget boende”, men längre ner i texten får läsaren reda på att fixartjänsten är till för en något snävare mottagargrupp, genom formuleringen

Du ska ha fyllt 70 år, men du behöver inte ha hemtjänst för att få hjälp av kommunens fixartjänst.

Här pekas en annan mottagare ut, som är den som texten faktiskt handlar om. Villkoren för att kunna ta del av fixartjänsten var alltså inte enbart att bo i eget boende, utan också att vara över 70 år.

6.2.3 Omtal av mottagaren

På flera ställen i guiden pratar kommunen *om* mottagaren i stället för *till* genom olika slags omtal. Bland annat pekas *alla kommuninvånare, invånare, kommuninvånare* och *alla som vistas i kommunen* ut genom omtal

Hemsjukvården vänder sig till alla kommuninvånare som har behov av sjukvård i hemmet.

Individ- och familjeomsorgen, IFO, har ett ansvar för att alla som vistas i kommunen har en skälig levnadsnivå.

Andra omtal, som både kan ses som mer specifika och mer allmänna, är bland annat *föräldrar, barn, föräldrar och barn, elever, barn och ungdomar, familjen* samt *individ*.

Förskolan vänder sig till barn från ett år till dess de börjar skolan.

Grundskolan ska ge alla elever de kunskaper och färdigheter de behöver för att delta i samhällslivet (...)

Dessa omtal finns i huvudsak på sidorna som handlar om barnomsorg och skola och jag ser det som att avsändaren syftar på barn, föräldrar och elever *som bor i kommunen*, eftersom det är kommunens verksamhet som beskrivs. Formen är dock väldigt allmänt hållen och kommunen skulle också kunna mena barn, föräldrar och elever *i allmänhet*.

Några omtal särskiljer sig ytterligare då en ännu snävare mottagargrupp pekas ut. Bland annat omtalas *elever med utvecklingsstörning* och *elever som ännu inte är behöriga för de nationella programmen* i texten som handlar om grundskola och gymnasium. I texten om hemtjänst omtalar avsändaren *personer med olika funktionshinder* och *människor med omfattade funktionshinder*, för att sedan i den fortsatta texten omtala samma mottagare som *den enskilde*.

Stycket som följer handlar om hemsjukvård och där fortsätter omtalet av *den enskilde* men nu syftar det på en annan mottagare, nämligen *alla kommuninvånare som har behov av sjukvård i hemmet* och *den som inte vårdas på sjukhus*. I nästa stycke får läsaren reda på att kommunens rehabilitering vänder sig till ”de kommuninvånare som bor i särskilda boendeformer, deltar i kommunens dagverksamhet samt till dem som har hemsjukvård” och här omtalas alltså ännu fler specifika mottagare. *Personer med funktionshinder, människor med funktionsnedsättning* och *funktionsnedsatta* är fler mottagare som specifikt framhävs och omtalas i guiden.

På några ställen i guiden omtalas även mottagaren med det generiska pronomenet *man*. Detta förekommer framför allt när kommunen beskriver individ- och familjeomsorgen, där *alla som vistas i kommunen* är den uttalade mottagaren, och även en gång i samband med att *personer med funktionshinder* omtalas.

De mer utpekande omtalen som främst förekommer på sidorna om omsorg och vård får antas skilja sig från de mer generella och allmänna omtalen som *invånare* och *kommuninvånare*. Att vissa grupper och personer pekats ut mer specifikt innebär att de inte ryms inom det allmänna omtalet utan av olika anledningar behöver pekats ut mer specifikt. Över lag är det vanligare att mottagaren omtalas än tilltals i guiden, och när mottagaren tilltals syftar kommunen oftast på en speciell, snarare än allmän, mottagare. Det skiftande omtalet och tilltalet av läsaren pekar på att mottagarna är en heterogen grupp och att de olika avsnitten i kommunguiden riktar sig till olika läsare.

6.2.4 Varken tilltal eller omtal

I det textstycke som beskriver sopsorteringen i kommunen, syns varken avsändaren eller mottagaren. Hela texten består av passiva verb, exempelvis ”avfall hämtas”, ”matavfall slängs” och ”avfall lämnas”. Här framgår inte tydligt *vem* som har ansvar för att avfallet slängs och hämtas, men läsaren kan nog ändå ana att det är hen som ska sortera och lämna sitt avfall på olika platser. Detta sätt att använda passiva formuleringar kan vara ett sätt att avsäga sig ansvar. Det kan också vara ett sätt för kommunen att inte tvinga eller kräva av invånaren att sortera och slänga soporna på önskat vis. Kommunen vill få invånaren att handla på det sätt som kommunen önskar, men genom att ”gömma” sig bakom passiva formuleringar slipper kommunen direkta uppmaningar som kan kännas påträngande för invånaren. De passiva verben bidrar till att invånaren inte får några direkta krav ställda på sig, men samtidigt blir hen uppmärksam på att soporna bör bli sorterade och slängda på utvalda platser.

På andra ställen i texten finns en implicit mottagare som på liknande sätt är underförstådd. Detta gäller uppmaningar som är riktade till mottagaren i formuleringar som:

För ytterligare information kontakta planeringssekreterare (...)

Nyttja vår kunskap (...)

Sök efter ungdomsrådet Bollebygd på Facebook.

6.3 Attityder

I kommunguiden är *uppskattningar* den vanligaste kategorin av attityder. Det finns många exempel på positiva värderingar som oftast kommer till uttryck när kommunens arbete eller olika platser beskrivs i kommunguiden. Värderingarna förmedlar en positiv bild av bygden och omgivningarna runt omkring samt visar på att kommunen arbetar för att skapa en bra kommun för invånarna.

Uppskattningarna i guiden förekommer ofta i samband med naturen och för att beskriva kommunens omgivningarna i positiva ordalag. Bollebygd framställs som en kommun där naturnära upplevelser är en stor del av charmen och ett mål för turismen. Detta kommer bland annat till uttryck i följande exempel, där jag kursiverat uppskattningarna:

I vår kommun finns också *många* sjöar med *fina* och *barnvänliga* badplatser och *bra* fiskevatten.

(...) med ett *öppet* odlingslandskap och *fina* gårdar.

I vår kommun har du *närhet* till en *varierande* och *storslagen* natur, som *inbjuder* till både *avkoppling* och ett *aktivt* friluftsliv.

Du kan välja bland *många olika* sjöar i en *naturskön* bygd.

Kommunen fokuserar inte enbart på naturen, utan lyfter också fram närheten till större städer och Landvetter flygplats, och menar att detta är saker som kan gynna näringslivet i kommunen:

Det *strategiska* läget mellan Göteborg och Borås, *närheten* till Landvetter flygplats och Skandinavians största hamn ger näringslivet *goda möjligheter* att utvecklas *positivt*.

En del av uppskattningarna förekommer också för att beskriva kommunens arbete, exempelvis ska de ”ge *god service* åt befintliga företag” och ”skapa *goda* förutsättningar för nyetableringar”. I avsnittet som behandlar näringslivet i kommunen är det särskilt vanligt med dessa uppskattningar för att beskriva kommunens arbete:

Vi arbetar *aktivt* med företagen i fokus.

På så sätt kan vi arbeta *målinriktat* med *speciella* projekt som ger *mervärde* åt företagen.

En *god* kännedom om företagen är vår *största* och *viktigaste* tillgång.

Det finns däremot väldigt få exempel på attityder som uttrycker *affekt*, vilket kan ha att göra med de få mentala processerna i guiden, då affekt ofta uttrycks genom känslor i mentala processer (Björkvall 2003:76). Det tydligaste exemplet på affekt finns på första sidan i kommunguiden och uttrycker en längtan efter den nya skolan som ska byggas i Bollebygd.

Den är *mycket efterlängtat* av både elever och lärare

Bedömningarna i kommunguiden är också ganska få, men de finns framför allt i avsnitten som handlar om skola och omsorg. Det mest uppseendeväckande stycket som exemplifierar bedömning är detta:

Föräldrar är de viktigaste personerna i ett barns liv. Barn behöver andra människor för att överleva och utvecklas, och det är relationen till föräldrarna som betyder mest för ett barns välfärd och hälsa. Föräldrar som förmedlar både omtanke och rammar får barnet att känna tillit till vuxenvärlden och till samhället.

I ovanstående citat beskriver kommunen *föräldrar* som den viktigaste personen i ett barns liv och presenterar detta som en allmän sanning för läsaren. Bedömningar ger oftast uttryck för samhälleliga normer och värderingar, vilket detta är ett tydligt exempel på.

Utveckling och *möjlighet* är två substantiv som återkommer flera gånger i kommunguiden. Utveckling förekommer också som positivt laddat verb, *utvecklas*, och som sammansättning i *utvecklingsmöjligheter*. När ordet *möjlighet* nämns är det framför allt kommunen som ska skapa eller ge möjligheter på olika sätt till invånaren.

I kommunguiden är det således kommunen som ger uttryck för attityder som värderar platser, människor och kommunens arbete och verksamheter. Sammanfattningsvis säger attityderna att Bollebygd är en kommun som växer och utvecklas, som har många alternativ till upplevelser i naturen och att kommunen arbetar för att skapa bra förutsättningar för företagen och invånarna i kommunen. Det är aldrig invånarna som ger

uttryck för några attityder, utan de förväntas hålla med om den bild kommunen presenterar för dem.

6.4 Presuppositioner

Innehållet och de ämnen som lyfts fram i kommunguiden säger något om vad som antas vara viktigt för mottagaren. När avsändaren exempelvis informerar om kommunens bibliotek eller badplatser, presupponerar det att mottagaren är intresserad och vill veta något om dessa saker. Presuppositioner skapar en verklighet som antas vara sann, men frågan är om den är sann för alla invånare.

I kommunguiden nämns exempelvis Bollebygds ”strategiska läge”, vilket syftar på att invånarna i kommunen har nära till de båda större städerna Göteborg och Borås, samt till flygplatsen i Landvetter. Denna information presenteras tillsammans med information om näringslivet i kommunen, där läsaren får veta att det finns ett fåtal större företag och många mindre företag i kommunen. Det strategiska läget presenteras främst som en fördel och möjlighet för dessa företag. Avsnittet om näringslivet i kommunen får stort utrymme i guiden och kan därför antas vara viktigt för mottagaren. Att avsändaren informerar om företagandet i kommunen och tydligt lyfter fram hur de arbetar för att skapa förutsättningar för företagen, presupponerar att läsaren kanske själv är företagare och därför är intresserad av detta. Och företagen kan självklart antas bidra med en del arbetsmöjligheter för de som bor i kommunen, men med tanke på närheten till Göteborg, Borås och Landvetter är det troligt att flera på orten pendlar till arbete eller skola. På Bollebygds kommuns webbplats (Bollebygds kommun 2015a [www]) står det också att ”en stor del av invånarna” pendlar till arbete utanför kommunen. Det är därför förvånande att det inte finns någon information om pendlingsmöjligheter och kollektivtrafik i kommunguiden. Det kan också tyckas märkligt att Bollebygds gynnsamma läge och närhet till andra större städer inte lyfts fram annat än i avsnittet om just näringsliv. Med tanke på informationen på webbplatsen verkar kommunen vara medveten om att många invånare söker sig till andra ställen för att arbeta, men genom att läsa guiden målas en bild upp av att invånaren är företagsam och troligtvis arbetar i kommunen. Normalföreställningen blir därför att invånaren har ett arbete på så pass nära avstånd att hen inte behöver pendla med kollektivtrafik. Den invånare som arbetar eller studerar utanför kommunen är faktiskt helt utesluten i guiden.

I guiden lyfter kommunen vid flera tillfällen fram att kommunen växer och utvecklas, samt att de planerar för nya bostäder och gång- och cykelvägar. I följande exempel blir det också tydligt att just byggande, expanderings- och bostäder är viktigt för invånaren:

Då kan du få hjälp med att avgöra om det krävs bygglov eller andra tillstånd från någon myndighet för de åtgärder du vill genomföra.

(...) och som fastighetsägare bör du innan dess sopa ut eventuell sand från tomtgränsen några meter ut i gatan.

I dessa exempel presupponeras att invånaren är intresserad av att bygga nytt och att invånaren äger en egen fastighet. Den ideala invånaren förväntas alltså äga ett eget boende eller eventuellt vara intresserad av att bygga nytt.

Ett annat avsnitt i guiden handlar om hur det är att vara förälder i Bollebygd. En normalföreställning i det textstycket är till exempel att barn har två föräldrar som är självklara för barnets utveckling. Detta explicit görs bland annat i följande avsnitt:

Föräldrar är de viktigaste personerna i ett barns liv. Barn behöver andra människor för att överleva och utvecklas, och det är relationen till föräldrarna som betyder mest för ett barns välfärd och hälsa. Föräldrar som förmedlar både omtanke och ramar får barnet att känna tillit till vuxenvärlden och till samhället.

I denna text finns det flera olika saker som framställs som sanningar för läsaren. Dels presupponeras, genom det första påståendet i exemplet, att barn över huvud taget har föräldrar, vilket inte alla har. Det finns flera olika familjekonstellationer och det är inte självklart att alla barn lever med föräldrar. Det stänger till exempel ute familjer där andra vuxna är vårdnadshavare. Dels presupponeras att barn har mer än en förälder, genom att ordet *föräldrar* står i plural och därmed utesluts till exempel ensamstående föräldrar. Det presupponeras också att barn har en relation till dessa självklara föräldrar: ”och det är *relationen* till föräldrarna som betyder mest för ett barns välfärd och hälsa”. Detta påstående uppfattar jag som ganska problematiskt då de barn som inte har en relation till sina föräldrar, eller kanske över huvud taget inte lever med sin eller sina föräldrar, får antas ha en sämre hälsa. Det är också föräldrarna som ”förmedlar både omtanke och ramar” som gör att barn ”känner tillit till vuxenvärlden och till samhället”. En kan fråga sig om barn utan föräldrar då inte kan ha förtroende för vuxna och samhället de lever i.

Sista sidan i kommunguiden har rubriken ”Turism” och i det avsnittet får läsaren bland annat veta att det är nära till vandringsleder, golfbana, kanotleder, olika sjöar och bra fiskevatten. Anmärkningsvärt i detta avsnitt är att alla de aktiviteter som listas, förutsätter att det är en person utan funktionsvariationer som är mottagare. Texten inleds med detta stycke:

I vår kommun har du närhet till en varierande och storslagen natur, som inbjuder till både avkoppling och ett aktivt friluftsliv.

I exemplet presupponeras att invånaren är intresserad av, och kan ha, ett aktivt friluftsliv. Detta förutsätter också att invånaren har tid att lägga på att få uppleva naturen i bygden. Texten fortsätter sedan:

Flera stora vandringsleder går genom bygden, där du kan uppleva naturens olika skiftningar från storskog till öppet landskap, bördiga dalgångar längs Nolån och Sörån

Här återkommer normalföreställningen om att invånaren är en person som har möjlighet att gå dessa vandringsleder och ta del av ”bördiga dalgångar” längs åarna. Genom att enbart informera om turistmål som kräver fysisk aktivitet utesluter avsändaren de människor som inte kan ta del av detta på grund av fysiska funktionsvariationer. Modell läsaren förutsätts således ha en normfungerande kropp som hen på sin lediga tid kan använda till att aktivera sig i Bollebygd's naturområden.

I kommunguiden ger kommunen mycket utrymme till att beskriva skola och omsorg. Detta får ses som självklara saker för en kommun att lyfta fram, då det är betydelsefulla verksamheter i en kommun som är viktiga att informera invånaren om. Samtidigt presupponerar det att det finns något att säga om det och att läsaren är intresserad av att exempelvis få veta vilka skolor som erbjuds i kommunen. En möjlig tolkning är att modell läsaren har barn i skolålder och själv är, eller har anhöriga som är, i behov av vård och omsorg. Den omsorg som beskrivs i guiden är också främst inriktad på stöd som invånaren kan få i hemmet. Bland annat beskrivs hemtjänst, hemsjukvård, bostadsanpassning och kommunens fixarservice som kan erbjudas till invånare som behöver extra vård och omsorg i vardagen. Det äldreboende som finns i Bollebygd, Bollegården, nämns bara helt kort i ett stycke. De som behöver extra stöd förväntas alltså ta emot detta i sin egen bostad.

6.5 Sammanfattning av resultaten

Av analysen kan konstateras att kommunen har en central roll och är den mest synliga deltagaren i kommunguiden, medan invånarens roll inte är lika framträdande. Både kommun och invånare är främst förstadedtagare i relationella processer och innehållet

beskriver främst tillstånd och hur saker är och förhåller sig. Modellläsaren söker således fakta och vill få information från kommunen presenterad för sig. I kommunguiden varierar omtal och tilltal till stor del, men det är vanligare att kommunen talar om, snarare än till, mottagaren. Kommunen skapar därigenom en distanserad och auktoritär relation till invånaren och modellläsaren är således underordnad i förhållande till kommunen. Den vanligaste typen av attityd som realiseras i kommunguiden är uppskattningar, och det finns få exempel på attityder som uttrycker affekt eller bedömning. Modellläsaren förväntas hålla med om att Bollebygd är en vacker och naturskön ort, att det är bra att bo i en kommun som utvecklas och expanderar, att företagande är viktigt samt att kommunen gör ett bra jobb för att skapa goda förutsättningar för invånaren. För modellläsaren är också ett gott föräldraskap och företagande viktigt. Presuppositionerna i guiden förstärker bilden av den ideala invånarens positiva inställning till företagande och näringslivet i kommunen. Genom presuppositionsanalysen ges en bild av modellläsaren som någon som har arbete som huvudsaklig sysselsättning, mycket troligt i något av företagen i kommunen. Modellläsaren pendlar inte till någon av de intilliggande större städerna, utan både bor och arbetar i kommunen. Textens inbyggda läsare är antagligen förälder till barn i skolålder och ingår i en parrelation där föräldraskapet värderas högt. Modellläsaren är intresserad av att bygga eget boende och antas ha kapital nog att göra detta. Med tanke på de fritidsaktiviteter som lyfts fram i kommunguiden har modellläsaren en normfungerande kropp som den ideala invånaren har tid att aktivera i Bollebygds natursköna omgivning på sin fritid.

7 Diskussion

Analysen av den ideationella och interpersonella strukturen visar att kommunguidens modellläsare har en underordnad roll i förhållande till kommunen, som är den deltagare som får mest utrymme i guiden. Det centrala i guiden är att kommunen levererar information till invånaren, som i sin tur tar emot och accepterar den. Relationen mellan kommun och invånare är till största del distanserad och läsaren bjuds inte in att delta i texten. Den ideala invånaren bor och arbetar i kommunen, är förälder i en parrelation, har normfungerande kropp, stabil inkomst och ekonomi samt tycker om och bryr sig om naturen. Detta är den norm som presenteras som den ideala invånaren.

Språkligt är kommunen inte konsekvent och blandar omtal och tilltal i guiden, både inom och mellan olika avsnitt. Detta kan tyda på att det är flera personer som är med och producerar texterna för kommunguiden och att kommunen inte har tydliga riktlinjer för hur den ska profileras. Det är åtminstone inte tydligt när kommunen är *vi* eller när den är *kommunen* eller *Bollebygds kommun*, eftersom distanserat omtal används i avsnitt där det hade fungerat bra med ett mer nära *vi*-omtal. Detsamma gäller för det varierande omtalet och tilltalet av mottagaren. Ibland är det *du*, ibland är det *du* + bestämning, ibland omtalas mottagaren allmänt och ibland mer specifikt. Det ger ett intryck av att kommunen inte helt och hållet har bestämt sig för hur den ska framställas eller vända sig till sina invånare.

Utåt sett verkar inte kommunen som en samlad helhet och relationen som skapas till mottagaren får anses vara distanserad, snarare än nära. Det varierande omtalet av avsändaren kan också bidra till att det blir svårare för läsaren att bilda sig en uppfattning om kommunen och vad som ryms i ordet. I vissa fall syns specifika enheter på kommunen, i andra fall verkar kommunen vara en helhet. Ibland är det också den geografiska platsen som åsyftas. Detta ger kommunen en flytande roll, men ofta intar kommunen rollen som överordnad invånaren, bland annat genom det ofta förekommande omtalet.

Genom processanalysen kan konstateras att kommunen i huvudsak är något som *finns*. Den är inte aktiv och handlande, tänkande eller talande, utan processerna beskriver i huvudsak tillstånd och relationer. Detsamma gäller för invånaren, som också främst är förstadedeltagare i relationella processer. Invånarens möjlighet att påverka och vara delaktig i kommunen är således inte något som poängteras i stor utsträckning, vilket hade kunnat vara fördelaktigt för avsändaren. Helgesson (u.u.) nämner att det enligt forskning är viktigt för invånaren att känna att hen kan vara med och påverka, samt vara delaktig i kommunens beslut, för att skapa ett demokratiskt och väl fungerande lokalsamhälle. I Krallis (2012) undersökning visar till exempel resultatet att både invånarens och kommunens perspektiv är något som skildras i kampanjen. Invånarna får stort utrymme i materialet och får möjlighet att ge uttryck för egna attityder och värderingar, vilket enligt ovanstående resonemang borde vara ett lyckat drag från kommunens sida.

Du-tilltal brukar vara en av faktorerna som sägs skapa närhet till mottagaren och som ger en bild av en jämlik relation mellan avsändare och mottagare, eftersom det signalerar en samtalsliknande situation (Lind Palicki 2010:61). I kommunguiden är *du*-tilltalet dock inte särskilt frekvent och trots den intimisering som skett av myndighetsspråket använder kommunen oftare omtal, både av mottagaren och avsändaren. Det finns ett allmänt *du*-tilltal på några få ställen i guiden, men oftare när *du*-tilltal används görs det genom ett *du* plus en bestämning, till exempel ”du som förälder” eller ”du som fastighetsägare”. Enligt Lind Palicki (2010:58) är de mottagare som pekats ut genom tilltal inkluderade i avsändarens bild av mottagaren och gör det därmed möjligt för mottagaren att identifiera sig med det som sägs i texten. De *du* som synliggörs specifikt i guiden ger alltså Bollebygdsbon identifikationsmöjligheter och kan räknas in i avsändarens textvärld. De explicita *du* som finns i broschyren, till exempel föräldrar, fastighetsägare och personer med funktionsnedsättning, kan därmed vara tänkta mottagare av guiden. Det är däremot svårt att göra denna generalisering då dessa mottagare omtalas i andra avsnitt i guiden, vilket kan tyda på att de *inte* är textens inbyggda läsare. När avsändaren omtalar vissa mottagare kan det innebära att avsändaren inte räknar med att det är dessa mottagargrupper som läser guiden, eller som berörs av informationen. Det specifika omtalet av vissa mottagare tycker jag särskiljer och skapar distans i kommunguiden. Omtalet är speciellt vanligt i avsnitten som handlar om hemtjänst, hemsjukvård, rehabilitering, bostadsanpassning och skola. Det kan betyda att detta inte är områden som förväntas engagera eller beröra läsaren nämnvärt och att de personer som omtalas där står i kontrast till det allmänna omtalet. De avsnitt som framför allt präglas av tilltal är de som beskriver hur det är att vara förälder i Bollebygd, byggande och miljö, turism samt avsnittet om kommunens fixartjänst. Dessa saker kan anses vara mer intressanta och attraktiva för kommunens invånare. Således kan jag konstatera att mottagarna verkar vara en heterogen grupp som omtalas och tilltals på olika sätt. Den språkliga inkonsekvensen kan dels bero på olika författare, dels på att kommunen inte bestämt sig för hur den ska kommunicera ut mot invånarna.

Den bild som i guiden målas upp av den ideala invånaren träder till stor del fram genom analysen av presuppositionerna. Analysen tar fasta på vilka som inkluderas i mottagarrollen och vem som kan identifiera sig i den roll som erbjuds läsaren. Presuppositionerna säger något om modellläsarens inkomst, bostad och familjeförhållanden och bilden av modellläsaren är bland annat någon som är förälder i en parrelation, har egen bostad och har tillräckligt ekonomiskt kapital för att kunna bygga nytt, eller bygga till det redan existerande boendet. Detta liknar det resultat Lind Palicki (2010) får fram i sin studie där hennes material ger uttryck för ”ett slags folkhems- eller borgerliga ideal, där ordning och reda och ett välordnat liv eftersträvas och förutsätts” (2010:106). I hennes material får hon också fram normalföreställningar om etnicitet, kön och sexualitet, vilket inte framträder i kommunguiden. De identiteter som inte representeras i guiden och som därför kan tolkas som avvikande är till exempel personer

utan barn, ensamstående föräldrar, vuxna studerande samt personer med fysiska funktionsvariationer.

Mitt resultat kan också jämföras med det resultat som presenteras i Helgessons studentintegrerade undersökning (u.u.), där hon kommer fram till att den ideala invånaren i det studerade materialet är någon som ”delar den svenska drömmen om Volvo, villa och vovve, en köpstark barnfamilj i medelklassen med goda inkomster och svenskt ursprung som vill ha god service”. Vidare skriver Helgesson att invånaren främst tilldelas en *kundidentitet*, bland annat med tanke på att kommunen framhåller vad den kan erbjuda invånaren, exempelvis i form av service. Denna kundidentitet är däremot inget som tydligt framträder i mitt material, men för att få en klarare bild av detta hade det sannolikt varit värdefullt att analysera det som Björkvall (2003:68) kallar för kontaktyper. Kontaktyper synliggör exempelvis hur avsändaren försöker påverka eller skapa en relation till läsaren genom att använda sig av påståenden, frågor, uppmaningar eller erbjudanden.

Värt att nämna är att mitt material skiljer sig en del från materialet i Helgessons (u.u.) och Krallis (2012) studier, eftersom deras material främst är till för att locka nya invånare till kommunen. Mitt material riktar sig till invånare som redan valt att bosätta sig i Bollebygd, och i kommunguiden verkar kommunen faktiskt inte vara så angelägen om att ”sälja in sig”. Språket i guiden är inte särskilt säljande, vilket kan bero på att det inte behöver vara det, då materialet som sagt riktar sig till personer som redan flyttat till kommunen. Trots detta är det ju en form av reklam, och avsändaren hade kunnat använda ett mer säljande språk genom till exempel fler positiva värderingar och målände beskrivningar. Med tanke på att kommunen inte överdriver uppskattningar eller känslomässiga attityder framställs kommunen som trovärdig och pålitlig. Med ett mer säljande språk, likt det som är typiskt för reklam, hade kommunens trovärdighet eventuellt kunnat ifrågasättas mer.

Sammanfattningsvis går det att säga att resultaten av denna undersökning till viss del liknar resultaten från tidigare studier på kommunal kommunikation, och att den identitet som erbjuds läsaren är ganska snäv. Resultatet signalerar också att det troligtvis inte finns några tydliga riktlinjer för hur skribenterna på kommunen ska vända sig till mottagaren, vilket gör att kommunguiden brister i fråga om enhetlighet och konsekvens. Det hade varit värdefullt för Bollebygds kommun att, tillsammans med en språkkonsult, ta fram språkliga riktlinjer för skrivandet, eftersom det hade kunnat bidra till en klarare och mer genomtänkt kommunikation. Med hjälp av en språkkonsults kompetens och förmåga att anpassa texter efter läsare, syfte och situation hade kommunikationen troligtvis kunnat bli tydligare och effektivare. Kommunen skulle kunna bredda bilden av den ideala invånaren och skapa en närmare relation till densamma, genom att ha en strategi för hur kommunikationen mellan kommun och invånare ska se ut. Detta borde vara önskvärt då det med största sannolikhet hade förstärkt bilden av en demokratisk kommun som verkar för att alla invånare ska känna sig delaktiga och välkomna.

8 Slutsatser

De slutsatser en kan dra av den här undersökningen är att avsändaren, alltså kommunen, har en väldigt synlig roll i kommunguiden. Detta är inte särskilt uppseendeväckande då guiden är till för att informera nya invånare om det som finns i kommunen. Förvånansvärt lite utrymme ges till invånaren och hans möjlighet att vara delaktig och påverka i kommunen. Relationen mellan kommun och invånare är i stor utsträckning distanserad och den ideala invånaren använder guiden för att söka information som beskriver vad som finns i kommunen. Den identitet som erbjuds den ideala Bollebygdsbon är någon som arbetar i kommunen, är förälder i en parrelation och har en normfungerande kropp.

Den ideala Bollebygdsbon är också någon som tycker om naturen och gärna tillbringar sin fritid i någon av kommunens vackra utomhusmiljöer. Invånaren har ett eget boende och stabil ekonomi samt värderar företagande högt.

9 Litteraturförteckning

- Björkvall, Anders 2003. *Svensk reklam och dess modelläsare*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Björkvall, Anders 2004. Bilden, skriften och modelläsaren. I: *Språkvård 2004/3*, s. 4–8.
- Bollebygds kommun 2015a. *Fakta och statistik*.
<http://www.bollebygd.se/vanstermeny/kommunen/faktaochstatistik.4.2b0bcb231186590bcd280006107.html> [2015-05-08].
- Bollebygds kommun 2015b. *Kommunen*.
<http://www.bollebygd.se/download/18.28b82bd514cbab79a6b305fb/1429608621553/Bollebygd+Kommunguide+2015.pdf> [2015-04-07].
- Englund, Boel & Jan Svensson 2003. Sakprosa och samhälle. I: Englund, Boel & Per Ledin (red.), *Teoretiska perspektiv på sakprosa*. Lund: Studentlitteratur, s. 61–89.
- Helgesson, Karin 2014. Dina sopor – inte vilket skräp som helst! Medborgarroller i konflikt i kommunala informationsmaterial om sopsortering. I: Lindström Jan (red.), *Svenskans beskrivning 33*. Helsingfors: Finska finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet, s. 129–138.
- Helgesson, Karin u.u. ”Flytta hit!” Ett studentintegrerat forskningsprojekt om identitetserbjudanden i kommuners informationstexter för potentiella inflyttare. I: *Konferensvolym för ASLA:s symposium Södertörn 8–9 maj 2014*.
- Hellspång, Lennart & Per Ledin 1997. *Vägar genom texten: handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Holmberg, Per & Anna-Malin Karlsson 2006. *Grammatik med betydelse: en introduktion till funktionell grammatik*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Holmberg, Per, Anna-Malin Karlsson & Andreas Nord (red) 2011. *Funktionell textanalys*. 1. uppl. Stockholm: Norstedts.
- Josephson, Olle 2004. *Ju: ifrågasatta självklarheter om svenskan, engelskan och alla andra språk i Sverige*. Stockholm: Norstedts.
- Kralli, Niki 2012. *Nyköping, en berättande kommun med aktiva invånare: en fallstudie om de roller, relationer och attityder som förekommer i kampanjen Bo i Nyköping*. Södertörns högskola. Kandidatuppsats.
- Mårtensson, Eva 1987. När myndigheterna blev du med oss. Om informaliseringen av det offentliga språket. I: *Språkbrukets informalisering*. (Nordlund 13). Lund: Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet, s. 25–78.
- Mårtensson, Eva & Jan Svensson 1988. *Offentlighetsstruktur och språkförändring*. (Nordlund 14). Lund: Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet.
- Nyström Höög, Catharina, Hedda Söderlundh & Marie Sörlin 2012. *Myndigheterna har ordet: om kommunikation i skrift*. Stockholm: Norstedts: Språkrådet.
- Rahm, Henrik & Claes Ohlsson 2009. Klarspråksarbete, myndigheter och mottagare: exempel från äldreården och Malmö stad. I: Nyström Höög, Catharina (red.). *Medborgare och myndigheter*. (TeFA 47). Uppsala: FUMS, Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet, s. 25–42.
- SFS 2009:600. *Språklag*. Svensk författningssamling. Stockholm: Kulturdepartementet.
- Sandberg, Malin 2013. ”Livskvalitet när du blir äldre”. *En legitimeringsanalys av textmaterial från Kungsbacka kommuns äldreomsorg*. Göteborgs universitet. Forskningsrapport.
- Tønnesson, Johan L. 2004. *Tekst som partitur eller Historievitenskap som kommunikasjon: Nærlesning av fire historikertekster skrevet for ulike lesergrupper*. Oslo: Unipub AS.
- Winther Jørgensen, Marianne & Louise Phillips 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.